

SOCIAL

PARADIGM

AN INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Social Paradigm, 2022, 6 (2): 72-116

Storytelling Experience for Sick Children in the Digital Environment

Emine ERATAY¹

Abstract

Current study aims to determine the opinions of the stakeholders of a storytelling activity conducted with the story created by the students of the department of painting, who took the course for Special Education and Inclusion for sick children and youth in the Pediatric Surgery service of the university, and their experiences on the subsequent storytelling in the digital environment afterwards, and to determine the opinions of the service doctors and the chief physician in the hospital on the digital recording made. For this purpose, the students of the department of painting were asked to create and re-enact a story for sick children in the special education and inclusion course in the spring term of 2021-2022. The students chose the story "You Are as You Are", in which the protagonists are animals. Expert opinion on the suitability of the chosen story was obtained and necessary adaptations were made to the story to give it its final form. Students were asked to prepare masks and stage decorations for the selected story. After the preparations, test shots were made and while storytelling was done by the lecturer, the students re-enacted the story with their masks. The study is designed as a qualitative one in which the data was collected through semi-structured interview to obtain the opinions of painting teacher candidates and course advisors, doctors in the pediatric surgery service of the university and the chief physician of the hospital. When creating the semi-structured form to be applied to the students, expert opinion was taken from two experts in the field of health and special education. The interviews were conducted in written form, via Whatsapp or e-mail. The received opinions were analyzed by descriptive analysis and themes were obtained. The researcher and an expert in the field of special education examined the themes and found a similarity of 95%. Students' opinions were collected and evaluated under four themes. When the opinions of university students were analyzed; it is observed that; in the theme of their thoughts about the study; they stated that they wanted sick children to see the masks and videos they prepared for them, also, they cared a lot while preparing the mask and wanted them to be sturdy; they found the place where the mask and video would reach as very valuable; they could set an empathy with sick children because they had relatives in the hospital; that they had a lot of fun; that they wanted to participate in such a study once again; that they took part in this project by thinking about the smile on children's faces; that they had some difficulty in creating or choosing a story; and that they thought that children in the hospital would enjoy this mini-theater. In the theme of what they could do for children with special needs, they stated that they

¹ Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal University, ORCID: 0000-0001-6798-1743

Dijital Ortamda Hasta Çocuklara Yönelik Hikâye Anlatıcılığı Deneyimi

wanted to make them love the visual arts lesson; they wanted to make art a part of their lives; they wanted to organize activities for them in the hospital and show them that they were not alone; and every moment these children spent loving, laughing, playing, spending quality time, and living a full life would make their illnesses and disabilities disappear. In the theme of their plans for these children in their future professional life, they said that they would like to work with such children in different projects; and in the theme of how they felt during the work, they stated that they willingly and enthusiastically participated in the study. The doctors and head physicians stated that they are inclined towards these kinds of activities, and experts watching the recording stated that they found the suitability of the story, the selection of the story heroes and the storytelling in the digital environment successful. It is believed that this research will shed light on digital applications for both patients and non-patients in the future, which gained importance during the pandemic period.

Keywords: Hospital environment, sick children and youth, digital storytelling, masks, animation, digital environment.

Dijital Ortamda Hasta Çocuklara Yönelik Hikâye Anlatıcılığı Deneyimi

Öz

Bu araştırmanın amacı: Özel Eğitim ve Kaynaştırma dersini alan resim bölümü öğrencileri tarafından üniversitenin Çocuk Cerrahisi servisindeki hasta çocuk ve gençler için oluşturdukları hikaye ve sonrasında dijital ortamda gerçekleştirilen hikaye anlatıcılığına yönelik deneyimlerine ilişkin görüşleri, gerçekleştirilen dijital kayda ilişkin hastanedeki servis doktorlarının ve başhekimin görüşlerini belirlemektir. Bu amaçla 2021-2022 bahar döneminde resim bölümü öğrencileriyle özel eğitim ve kaynaştırma dersinde hasta çocuklara yönelik bir hikaye oluşturup canlandırmaları istenmiştir. Öğrenciler kahramanları hayvan olan Olduğun Gibisin isimli hikayeyi seçmişler. Seçilen hikayenin uygunluğuna ilişkin uzman görüşü alınmış ve hikayede gerekli uyarlamalar yapılarak son şekli verilmiştir. Seçilen hikayeye yönelik öğrencilerden maske ve sahne dekoru hazırlamaları istenmiştir. Hazırlıklar sonrasında deneme çekimler yapıp, dersin öğretim üyesi tarafından hikaye anlatıcılığı gerçekleştirilirken öğrenciler maskalarıyla canlandırma yapmışlardır. Nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme ile gerçekleştirilen araştırmada resim bölümü öğretmen adaylarının ve ders danışmanının, üniversitenin çocuk cerrahi servisindeki doktorların ve hastane başhekiminin görüşleri alınmıştır. Öğrencilere yöneltilecek yarı-yapılandırılmış form oluşturulurken sağlık alanında ve özel eğitim alanında iki uzmandan uzman görüşü alınmış ve forma son şekli verilmiştir. Görüşler yazılı olarak, Whatsapp ya da e-posta yoluyla alınmıştır. Alınan görüşler betimsel analiz ile incelenmiş temalar elde edilmiştir. Araştırmacı ve özel eğitim alanında bir uzman temaları incelemişler ve iki inceleme arasında % 95 benzerlik görülmüştür. Öğrencilerin görüşleri dört temada toplanmış ve değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin görüşleri incelendiğinde; çalışmaya ilişkin düşünceleri temasında (Düşünceler & Görüşler); çocuklar için hazırladıkları maskaları,

videoyu hasta çocukların izlemesini istedikleri, maskı hazırlarken çok özendikleri ve sağlam olmasını istedikleri, mask ve videonun ulaşacağı yeri çok değerli bulduklarını, hastanede yatan yakınları olduğu için hasta çocuklarla empati kurabildiklerini, çok eğlenceli vakit geçirdiklerini, böyle bir çalışmaya bir kez daha katılmak istediklerini, çocukların yüzlerindeki tebessümü düşünerek bu projede yer aldıklarını, hikâye oluşturmak veya seçmekte biraz zorlandıklarını, bu minik tiyatrodan hastanedeki çocukların keyif alacaklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Özel gereksinimli çocuklar için neler yapabilecekleri temasında (Öngörüler & Beklentiler); Onlara görsel sanatlar dersini sevdirebilmeyi istediklerini, sanatı hayatlarının bir parçası yapmak istediklerini, hastanede onlar için etkinlikler düzenlemek ve onlara yalnız olmadıklarını göstermek istediklerini, bu çocukların sevip, gülerken, oynayıp, kaliteli vakit geçirerek, dolu dolu yaşayarak geçirdikleri her an hastalık ve engellerini yok edeceğini ifade etmişlerdir. İleriki meslek yaşamınızda bu çocuklara yönelik planları temasında (Planlamalar) da böyle çocuklarla farklı projelerle çalışmak istediklerini; çalışma esnasında neler hissettikleri temasında (Duygular & Düşünceler): severek isteyerek ve heyecanla çalışmaya katıldıklarını ifade etmişlerdir. Hastane doktorları ve başhekimin böyle çalışmalara sıcak baktığı ve kaydı izleyen uzmanların hikayenin uygunluğunu, hikâye kahramanlarının seçimini ve dijital ortamda gerçekleştirilen hikâye anlatıcılığını başarılı bulduklarını belirtmişlerdir. Bu araştırmanın pandemi döneminde önem kazanan ilerideki gerek hasta gerekse hasta olmayan bireylere yönelik dijital uygulamalara ışık tutacağı düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hastane ortamı, hasta çocuk ve gençler, dijital hikâye anlatıcılığı, masklar, canlandırma, dijital ortam.

Received/Makale Geliş Tarihi: 22.05.2022

Accepted/Makale Kabul Tarihi: 15.10.2022

Giriş

Tüm bireyler yaşamlarının bir ya da birden çok döneminde birçok hastalıkla karşılaşabilmektedirler. Bu hastalıkların bir kısmı günlük yaşamı çok fazla etkilemezken, bir kısmı bireylerin yaşantısını tehdit eden nitelikler taşıyabilmektedir (Emre & Ulutaş, 2019).

Dünyada ve Türkiye'de uzun süreli hastalığı olanların oranı % 1 olarak tahmin edilmekte ve bu bireylere aşağıdaki hastalık gruplarına göre tedavi ve eğitim uygulanmaktadır:

- 1) Kan hastalıkları,

- 2) Kronik romatizmal hastalıklar,
- 3) Konjenital kalp hastalıkları,
- 4) Metabolik hastalıklar,
- 5) Kronik enfeksiyonlar,
- 6) Kronik kalp-iskelet sistemi hastalıkları,
- 7) Kronik nörolojik hastalıklar,
- 8) Kronik böbrek hastalıkları,
- 9) Ağır malnütrisyon,
- 10) Kronik akciğer hastalıkları,
- 11) Genetik geçişli hastalıklar,
- 12) Malign hastalıklar (kanser),
- 13) Alerjik hastalıklar (Baykoç-Dönmez, 2018).

Aydoğan ve Gültekin-Akduman (2015), çocuklarda hastalıkların ve tedavi sürecinin şiddeti, yoğunluğu ve süresinin çocukları farklı şekilde etkileyebileceğini; özellikle küçük çocuklarda hastaneye yatış sürecinin onları korkutup, rahatsız eden, kaygı ve bilinmeyenlerle dolu bir deneyim olarak kabul etmektedir. Hastalıkları akut ve kronik olarak iki ayrı kategoride değerlendirmektedirler. Buna göre:

Akut hastalıklar; hızlı başlayan ya da kısa süreli hastalıkları, bazen de her iki durumu birden tanımlamak için kullanılan bir sıfat örneğin; akut lösemi, akut bronşit gibi olduğunu ifade etmektedirler. Genellikle hastalık ve belirtinin ani başlayıp, nispeten kısa sürdüğü, hastalığın 3-14 gün sürdüğü durumlarda kullanılmaktadır.

Kronik hastalıklar ise; normalden sapma ve bozukluk gösteren, kalıcı yetersizlik bırakan, geriye dönüşü olmayan, patolojik değişiklikler

sonucu oluşan, hastanın rehabilitasyonu için özel eğitim ve uzun süre boyunca bakım, gözetim, denetim gerektiren ve uzun süre devam eden hastalıklardır. Gürsoy ve Mercanoğlu (2017) ise çocuklarda; kızamık, kızamıkçık, kabakulak, suçiçeği, kızıl, zatürre, roseola infantum, idrar yolları enfeksiyonu, orta kulak iltihabı, tonsillit, bronşit, bronşiolit, akut hastalıklar; kronik öksürük, epilepsi, fenilketonüri, talasemi (Akdeniz anemisi), kronik böbrek yetmezliği, diyabet gibi hastalıkları da kronik hastalıklar olarak sınıflandırmaktadırlar. Hastaneye yatan çocuklar ve ebeveynlerini stres dolu bir süreç beklemektedir. Bu süreç çocuğun hem psikolojik hem de biyolojik gelişimini etkileyebilmekte; aile ve çocuğun yaşam düzeni ve hayatı algılayışını değiştirebilmektedir. Hastalık sürecinde çocuğa karşı dürüst içten ve destekleyici bir tutumla yaklaşıldığında çocuk hastalığı daha çabuk kabullenip, daha rahat başa çıkabilmektedir. Çocuğun beden sağlığı yanında ruhsal sağlığının da desteklenmesi son derece önemlidir. Hasta çocuklar; ağlama, çığlık atma gibi ayrılık protestosu; sessizleşme, içine kapanma, çevreye karşı ilgisizlik gibi üzüntü; sağlık personeli ile iletişim kurma, neşeli, hareketli ve konuşkan olma ama ailesine daha az ilgi gösterme gibi bağımsızlık; 6 aydan daha küçük çocukların daha az, 6 yaş üstünün daha fazla etkilenmesi gibi çocuğun yaşı; önceki ayrılık yaşantıları; çocuğun hastaneye yatıştaki duygusal tepkileri, mizaç ve kişilik özellikleri gibi çocuğun duygusal özellikleri; ayrılığın süresi ve anne-babanın çocuğun hastaneye yatışına gösterdiği tepkiler çocukların duygusal tepkileridir (Beyazıt & Bütün-Ayhan, 2017). Uzun süreli (süreğen) hastalığı olan hasta ve hastanede yatan çocuklarda; parmak emme, inkar, korku-fobi,

kaygı, ağlama, sözel saldırganlık (bağırma), fiziksel saldırganlık, kıskançlık, düşmanlık, hayal kırıklığı, depresyon, sevgi yoksunluğu, regresyon (geriye dönüş), apati, bağımlılık, iştah azalması, düzensiz uyku-uykusuzluk, enürezis-enkoprezis, tırnak yeme, içe kapanıklık gibi tepkiler görülebilir. Bu olumsuz tepkileri azaltabilmek için hastane personeli, çocuk ve aileleri arasında sağlıklı bir iletişim kurulması oldukça önemlidir (Baykoç Dönmez, 2011). Baykoç Dönmez (2018)'e göre hasta ve hastanede yatan çocukların gelişim özelliklerine göre öneriler şöyle sıralanmaktadır:

0-18 Ay Bebeklik Döneminde; uyku, bakım beslenme, oyun, müzik, görsel-işitsel uyarılar, ses çıkarmasını sağlama, onunla konuşma ve şarkı söyleme, dokunsal temas, kucağa alma, sevgi, annenin yanında olması ve iyi çevre koşullarıdır.

4-6 Yaşta; çizgi filmler, oyun arkadaş, beslenme, oyuncaklar, müzik-şarkılar, çocuk kitapları, sevgi ve şefkat, gülen yüzler, Sevecen bir ses tonu, iyi fiziksel çevre koşulları, bakım ve annenin çocuğun yanında olmasıdır.

Okul Döneminde; aile, çizgi filmler, kitaplar, oyuncaklar, müzik, TV-bilgisayar, ilgileri arkadaşları, dersleri, okulu ve kardeşi ile ilişkileri öncelikli gereksinimleridir.

Ergenlik Döneminde ise; aile, kardeş, okulda arkadaşları, haberleşme araçları, telefon, internet, kitapları, özel kişisel alanının olması, TV, bilgisayar, müzik, spor, ilgi alanları ve hobileri öncelikli ihtiyaçlarıdır.

Hastanedeki çocukların korku ve kaygılarını azaltabilmek için; annenin çocukla hastanede kalması, ziyaret sürelerinin, artırılması esneklik

sağlanması, ayakta tedavi yapılması, oyunla tedavinin artırılması, hastaneye hazırlayıcı eğitim programlarının düzenlenmesi, okul programının hastane okulunda uygulanması ve çocuk ve ailenin fiziksel ve ruhsal gereksinimlerinin kontrol edilip, düzenlenmesi sağlanmalıdır (Baykoç Dönmez, 2011). Hastanede mutlu bir çocuk olabilmesi için ayrıca çocuğun yanında annesinin yanı sıra babasının da kalabilmesi, sık ziyaretlerle çocuğun kardeş ve arkadaşlarını görebilmesi, herkesle haberleşebilmesi, oyun odasında oyun oynayabilmesi, çocuğun hastane okuluna devam edip derslerinden geri kalmaması, hastalığı hakkında doğru açıklama yapılması, güler yüzlü, sevecen olan sevecen ses yoluyla çocuğa hitap eden sağlık personeli olması, oyuncaklar, güven veren yüzler ve iyi çevre koşulları olması sayılabilir (Baykoç, 2006). Hasta çocuğa yönelik eğitim düzenlemeleri yatak başı destek uygulamaları hastane okulları/ hastane sınıfları ve hasta çocukların evde eğitimi şeklindedir (Yılmaz, Yıldız & Şahin, 2017). Dünyada hastane okulları ilk kez 1917 yılında Avrupa'da Prof. Dr. C. Pirquet tarafından pilot proje ile başlatılmış ve daha sonra Avrupa'nın birçok ülkesine yayılmış ve ilk resmi hastane okulu da 1948'de Viyana'da açılmıştır. Türkiye'de ise uzun süre hastanede yatan çocukların eğitimi ile ilgili ilk resmi çalışma Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü'nde, Üniversitenin Çocuk Hastanesi'nde 1970'li yıllarda başlamış ve okul çağındaki çocukların öğretimleri ile ilgili hastane okullarının kuruluşu Türkiye'de 1993 yılında kurulmuş ve 1994 yılından sonra Türkiye'nin pek ilinde yaygınlaşmıştır (Baykoç Dönmez, 2020). Hastane yaşantısında çocuklara yönelik onları hastane ortamına hazırlayıcı eğitim

etkinlikleri olarak oyun, dil etkinlikleri kitap okuma, sohbet, haberleşme mektupları, müzik ve sanat etkinlikleri, tiyatro ve palyaço etkinlikleri, bilgisayar kullanarak gerçekleştirilecek etkinlikler, eğitim ve tartışma grubu etkinlikleri ve tanışma etkinlikleridir (Altıntaş & Yıldız Bıçakçı, 2017). Bunların yanı sıra sağlıklı çocuklarla hastaneye geziler düzenleme, film ve slayt gösterileri, çocuk kitapları ve okuma terapisi (özellikle hastaneyi tanıtıcı ve hastaneye hazırlayıcı kitaplar); çocuklara yaşamlarında olabilecek değişikliklere uyum sağlayabilmeleri için okuma araçlarının kullanılmasıdır (bibliyoterapi). Bibliyoterapide çocukların duygu, düşünce ve istekleri belirlenebilir, en uygun ve doğru kitap seçilebilir, seçilen kitap çocuğa okunur ya da anlatılır ve en sonunda kitap hakkında çocukla karşılıklı konuşma yapılır; çocuğun duygu ve düşüncelerini paylaşması istenir. Hastanede kartlar, kart oyunları, afiş, poster ve panolar, TV, video, CD'ler, dramatizasyon, resim çizme, çocukların isteklerini bildirdikleri haberleşme kutusu, çevre gezileri, hastaneye sinema, tiyatro, ses sanatçıları, sporcular, çocuğun öğretmen ve arkadaşlarının ve çeşitli kurum temsilcilerinin ziyaretleri gibi etkinlikler gerçekleştirilebilir (Baykoç Dönmez, 2020). Aytuğ ve Sungur (2021)'a göre hastane ortamındaki mekânların mekânsal konfor bakımından aile oda ve mekânı olabilmesi, odanın ailenin kalabilmesi için geniş olması; sosyal ve eğitimsel alanların olması; bakım üniteleri ve hasta odalarında güvenlik, hijyenin olması; psiko-sosyal konfor olarak; mahremiyet, çevresel etkenler ve kontrol ihtiyacı bağlamında (bireysel tuvalet, özel dolap, tek kişilik oda olması), oyun, müzik, doğa ile temas gibi pozitif uyaranlar (oyun oynama, müzik dinleme, arada-

sırada dışarıya çıkma vb.), duyuşsal konfor olarak; uygun ışık, renk, gürültü kontrolü ve ısının uygun olması gerekmektedir. Bu tür ortamlar psikososyal olarak hasta ve yakınlarına destek veren mekânlardır. Çetin Sultanoğlu, Kuru ve Yurteri Tiriyaki (2021)'ye göre gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar çocuk yaşam servisleri, müzik terapi servisleri, sanat terapileri, canlı programlara hasta ve aile katılımını teşvik eden hastanenin kapalı devre TV sistemi ile canlı yayın ve etkileşim sağlayan Seacrest stüdyoları, profesyonel palyaço ekibi tarafından hastalara, aile ve personele yönelik etkinlikler düzenleyen Kahkaha Ligi, ailelere hastanedeki süreçte destek sağlayan aile merkezleri, aileyi taburculuk sonrası yaşama hazırlayan aile öğrenim merkezleri, aile eğitim programları, masaj terapisi, reiki, akupunktur, yoga, dışavurumcu sanatlar, terapötik dokunuşla ağrı azaltma gibi bütünleştirici terapiler, yaş programı, dua, ritüellerle din görevlileri tarafından sunulan dini/manevi hizmetler, psikologların sunduğu, hastaların desteklendiği psikoloji hizmetleri, ailenin güçlü yönleri ve gereksinimlerini değerlendiren sosyal hizmet uzmanlarınca gerçekleştirilen sosyal hizmetler; aile terapistlerince sunulan çocuk ve aile ruh sağlığı hizmetleri, kitap, CD gibi materyalleri ödünç alabilecekleri kütüphane hizmetleri, çocukların duyularını destekleyen, onları rahatlatan duyu odaları, 0-18 yaş arasındaki bireylerin sorunları için Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Birimi, ailelere nakdi yardım, iş bulma, barınma, çocuk bakımı gibi gereksinimlere yönelik hizmet veren danışma bürosu, müzik terapi servisi, çocuk gelişim merkezi, çeşitli dillerde tercümanlık yapan tercümanlık hizmetleri, farklı kültürlerdeki ailelere hizmet veren destek

çalışanları; şeklindeki uygulamalardır. MEB (2018)'e göre hasta çocukları; fiziksel bağımsızlık kazanması, özbakım becerilerinde yeterliliğe sahip olması, sosyal ve duygusal yönden olgunlaşması ve kendinin farkında olması, yetersizliğin düzeltilmesi sürecinde başa çıkabilme ve bağımsız yaşam becerilerine sahip olması, akademik başarısının iyi olması ve topluma katılımları önemlidir. Hasta bireylere yönelik uygulamalardan birisi de hikâye anlatıcılığıdır. Küçük bir çocukken çoğu birey; ebeveyni ya da aile büyükleri yatağının kenarında oturarak onlardan gece uykuya dalmadan önce masal veya hikâye dinlemiştir. Bu hikâye ya da masallarla fantezilere dalmış, hikâyenin kahramanı ile özdeşleşmiş, hikâye onu büyülemiş, yeni deneyimlerle karşılaşmış ve muhakkak hikâyenin büyüyle hikâyenin sonucuna ulaşma duygusu ve hikâye anlatıcısıyla özel bir yakınlık sağlamıştır. Çok eski zamanlardan beri hikâyeler, efsaneler, masallar bilgi iletmek, değerleri öğretmek ve yaşamın önemli derslerini paylaşmak için etkili ve tercih edilen bir yöntem olmuştur. Bir zamanlar şeklinde başlayan hikâyelerin etkili iletişimde; etkileşimli olması, çocuklara çok cazip ve zevkli eğlenceli öğretim sunması, hastalıklarının onların üzerinde yarattığı direnci azaltması ve hayal güçlerini meşgul edip, beslemesi bakımından son derece önemlidir (Burns, 2004). Mitchell (2014)'e göre hikâye anlatıcısı hastanedeki çocuk ve ebeveynlerine göre, uygun hikâyeler seçmeli ve etiğe uygun hareket etmelidir. Bu hikâyelerdeki ahlaki değerler açık ya da bazen de örtük olabilmelidir. Çevik Azazi (2016)'ye göre; Türk toplumu olarak kadim kültürü anlatan ve dinleyen çocuklarız. Eski zamanlarda soğuk kış gecelerinde ya da tatlı esintili

bahar aylarında farklı mekânlarda toplanıp hikâyeler hem anlatılır, hem de dinlenirdi. Kalplere, ruhlara şifaen işleyen hikâyeler ağızdan ağıza ve kulaktan kulağa, binlerce yıllık yoldan geçmektedir. Bizleri birbirine bağlayan, yol gösterip, yoldaş olan hikâyeler evreni anlamamıza ve yeni evrenler kurmamıza, varlığımızı anlamlandırmamıza yardımcı olmaktadır. Hikâye, masal, mit, efsane, destan, söylence, fıkra ve meseller insanlığın bilgi birikimi ve deneyimini gönülden gönle, kuşaktan kuşağa aktarmaktadır. Ancak modern kültürün hüküm sürmeye başlamasıyla, hikâye anlatıcıları da şifahen anlatılan hikâyeler de yok olmaya yüz tutmuştur. Yılmaz ve Sütçü (2013) ile Çevik Azazi (2016) aynı görüşü paylaşmaktadır; bu araştırmacılara göre de modernleşme ile birlikte teknolojik araçlar yaşamda değişime ve gelenekte kırılmaya yol açmaktadır. Bu kırılma, hayatın gerçek dokusuna nüfuz eden önemli bir araç olan hikâye anlatımını yavaş yavaş ortadan kaldırmaktadır. Uzun bir yaşam deneyiminin ürünü olan hikâye anlatımının yaşamdaki yerini kaybetmesi sonucunda yeni yaşam ve üretim ve ilişki biçimleri gündeme gelmektedir. Çağın gereksinimleri ile birlikte hikâye anlatıcılığı zamanla değişmiş ve dijital ortama aktarılmıştır. Dijital ya da sanal ortamda hikâye anlatımına metin, ses, video ve müzik eklenerek hikâyeler sunulmaya başlanmıştır (Figa, 2004). İncetelli (2005)'ye göre günümüzde kitle iletişim araçları “anlatıcı”, “dinleyen” modern insan ise bilgileri yaşam deneyimlerinden kazanmak yerine, haberdar olmaktadır ve dinleyenler ve anlatıcılar birbirinden ayrılmıştır. Masal hikâye anlatıcısı televizyon olmuş ve TV ekranında sunulan programları, kültürel ürünler sınıf, servet, yaş, cinsiyet sınırlarını aşıp herkese hitap

etmektedir. TV pasif bir yaşantı sunmakta, bilgisayar ise kişisel girişime dayalı çoklu ortam çevresi yaratıp, dijital medyayı etkili ve inandırıcı kılmaktadır. Bilgisayar tüm hikâye türlerini anlatmak için mükemmel bir yerdir. Hikâye anlatıcılığına yönelik araştırmalar incelendiğinde hasta olmayan çocuklara yönelik Başdaş ve Akar Vural (2018), anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının, bazı sosyal becerilerine drama temelli hikâye anlatıcılığının etkililiğini belirlemeye çalışmışlardır. Deney ve kontrol gruplu toplam 48 çocukla gerçekleştirdikleri on hafta süren drama temelli hikâye anlatıcılığı eğitimi sonucunda, sosyal beceri ölçeğiyle ön-test, son-test ölçümlerde; kızgınlık davranışlarını kontrol etme, değişikliklere uyum sağlama, akran baskısı ile başa çıkma, sözel açıklama, dinleme, amaç oluşturma, görevleri tamamlama alt boyutlarında deney grubu lehine anlamlı fark bulmuşlardır. Yalçınkaya ve Adıgüzel (2019)'in okul öncesi etkinliklerinde anlatı tiyatrosunun alıcı dil gelişimine etkisini incelemeyi amaçladığı ön-test, son-test kontrol gruplu çalışmalarında; anlatı tiyatrosunun çocukların alıcı dil gelişiminde özellikle sözcük dağarcığının gelişiminde etkili olduğunu saptamışlardır. Hasta bireylerle gerçekleştirilen hikâye anlatıcılığı ve buna benzer uygulamaların konu edildiği araştırmalardan; kanser hastalarına ilişkin; Foster Akard, Dietrich, Friedman, Hinds, Given, Wray ve Gilmer (2015); 7-17 yaş kanser hastası çocukların hastalıkla başa çıkabilme becerilerini geliştirmek için dijital hikâyeler oluşturmuşlar ve bu hikâyelerin çocukların kendilerini daha iyi hissetmelerine yardımcı olduğunu belirlemişlerdir. Rimondini (2018), anneleri kanser olan çocuklara annenin hastalığı ve kemoterapi sonrası

durumu hakkında, hastalığı tanıtıcı resimli kitaplarla çocuğun öğretmenleri ve anneleri tarafından hikâye anlatıcılığı gerçekleştirmiştir ve çocukların tepkilerini belirlemeye çalışmışlardır. Anneler çocuklarının meraklı, sakin ve hoş tepkiler verdiklerini, hikâye anlatımına karşı olumlu tepkilerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Çocuk ve anneler için zor olan bu süreçte de öğretmenlerin de olumlu bir tutum içinde sürecin bir parçası oldukları gözlenmiştir. Gurrieri ve Drenten (2019), 180 meme kanserli kadının sosyal medya üzerindeki görsel hikâye anlatımlarını incelemişlerdir. Bu hastaların yaşadığı zorluklar, iyileşme hikâyeleri vs. paylaşımları sonucunda onlara olumlu fırsatlar sunulmuş ve hastalara teşvik, bilgilendirme, arkadaşlık kurma konularında sosyal destek sağlanmıştır.

Thomas, Novy, Gifford, Grandpierre, Poudrier ve Thomas (2019), Kanada’da kanser hastalarıyla hikâye anlatımı ve şarkı söyleme, resim yapma, hikâyeyi çizme gibi sanatsal etkinlikler gerçekleştirmişler, etkinlik sonunda hikâye paylaşımlarının katılımcıların birbiriyle kaynaşmasında ve sosyal etkileşimde bulunmasında olumlu etkileri olduğu sonucuna varmışlardır. Plage ve Olson (2021)’in çalışmalarında kanser hastalarına yönelik sosyo-kültürel anlatılar oluşturulmuş; hastalara toplumsal beklentileri sorulmuş, sürprizler yapılmış ve uygulamanın etkili olduğu görülmüştür. Suter, Ardizzone, Giarelli, Cadorin, Guarin, Cipolat, Michilin, Merighi ve Truccolo (2021) araştırmalarında edebi bir sanat yarışması oluşturarak kanser hastalarının deneyimlerini içeren hikâyeleri değerlendirmişlerdir. Hikâyelerde daha çok hastalığın zayıf ve güçlü yönleri, sağlık çalışanlarına yönelik olumlu

Dijital Ortamda Hasta Çocuklara Yönelik Hikâye Anlatıcılığı Deneyimi

mesajlar, kendi deneyimleri ve başka hastalara nasıl yardımcı olduklarının yer aldığını belirlemişlerdir. Kanser hastalarının yanı sıra kalp hastası çocukların ailelerine bilgi vermeyi amaçlayan Redshaw, Wilson, Scarfe ve Dengler (2011)'in araştırmaları sonucunda ailelerin cesaret, canlandırma, başkalarıyla iletişim kurma ve geleceği tahmin edebilme, onaylanma davranışlarının geliştiği; programın sağlık personellerinin de aile ve çocukla çalışırken birey-merkezli etkileşim sağladıkları ortaya konmuştur. Krup (üst solunum yolu viral enfeksiyon) hastalığı olan çocukların aileleriyle röportaj şeklinde gerçekleştirilen Hartling, Scott, Pandya, Johnson, Bishop ve Klassen (2010) araştırmalarında; röportajlardan elde edilen bilgilerle hikâyeler oluşturulmuş, bu hikâyeler hasta çocukların aileleri ve sağlık profesyonelleri tarafından beğeniyle karşılanmıştır. Bu araştırmanın benzeri ancak sonuçları farklı bir araştırmada da kruplu çocukların ailelerinin deneyimleri ile ilgili hikâyeler ebeveynlerin kaygısı üzerinde olumsuz etki yaratmıştır (Hartling, Scott, Johnson, Bishop & Klassen, 2013). Kanser, kalp ve krup hastalığı olan bireylere yönelik hikâye oluşturma, hikâye anlatımı araştırmaları ve etkilerinden başka demans hastaları ve bakıcıları için kültürel bir drama programı tasarlanmış; programın demans hastalarının yaşam kalitesini, bakıcıların da mesleki deneyimlerini güçlendirdiği gözlenmiştir (Leep, Holm & Sellersjo, 2003); başka bir araştırmada da demans hastalarına uygulanan yaratıcı hikâye anlatımı programı ve sanatsal etkinliklerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Vigliotti, Chinchilli & George, 2018). Diyabet hastalarında özyönetimi geliştirmek için özyönetim konulu hikâye anlatımları

yapılmıştır. Uygulamanın diyabet hastalarının özyönetimlerini ve akran desteğini desteklediği görülmüştür (Gucciardi, Reynolds, Karam, Beanlands, Sidani & Espin, 2021). Kanada’da kistik fibrozisli çocuk ve gençlere farklı anlatı türleri anlatılarak çocuğun yaşamını sınırlayan çerçeveden çıkabildiği, fiziksel aktivitesi üzerinde olumlu gelişmelere yol açtığı gözlenmiştir (Moola & Faulkner, 2014). Yunanistan’da epilepsi hastası çocuk ve ergenlere epilepsinin anlaşılması, çocukların özgüvenini artırıp, psikolojik sorunlarını ve somatik şikâyetlerinin azaltmasını planlayan bir müdahale programında bilişsel davranışçı terapi teknikleri, gevşeme teknikleri, video ve hikâye anlatımları kullanılmıştır. Müdahale programı sonrası epilepsili çocuk ve ergenlerin epilepsisinin şiddetinde, psikolojik problem ve somatik şikâyetlerinde özellikle uyku problemlerinde azalma; özyönetim ve uyumlarında artış gözlenmiştir (Rizou, De Gucht, Papavasiliou & Maes, 2017). Çevrimiçi program, dijital bir hikâye ve hikâye yazma programı ile çocuklara astımla ilgi verilmiştir. Bilgilendirici programın (Astımla Tamam) etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Wyatt & Hauenstein, 2008). Astımlı çocukların ailelerini bilgilendirmek için hikâye anlatımı, sanat gösterilerinden yararlanan hasta odaklı eğitim materyallerinden yararlanılarak oluşturulan başka bir programda astım günlükleri ve e-kitaplar sağlıkçılar ve sanatçıların disiplinler arası ortak çalışmasıyla gerçekleştirilmiş ve ailelerin bilgilendirilmesi sağlanmıştır (Archibald, Hartling, Ali, Caine & Scott, 2018). Dolchock (2003) sevgi dili, yaradana inanç, alternatif tedavilerin bir şifa çemberi gibi etkili olduğunu savunmaktadır. Drew, Duncan ve Sawyer (2010), kronik

hastalığı olan ergenlerde fotoğraf çekimi yöntemlerine dayanan görsel hikâye anlatımını ergenlerin özyönetimlerini geliştirmek için kullanmışlardır. Araştırma sonucunda görsel hikâye anlatımının kronik hastalığı olan ergenlerin özyönetimlerine yardımcı olduğu, onların kendilerini anlama ve ifade edebilmesine katkı sağladığı; görsel hikâye anlatımının iletişime odaklandığı için ergenler tarafından eğlenceli bulunduğu, ergenlerin yaşamlarında tartışılmamış ayrıntılara odaklanarak zengin görüşmeler sağlandığı görülmüştür. Başka bir araştırmada zayıf kas ve motor gelişime sahip çocukların hareket ve hikâye anlatımıyla gerçekleştirilen müdahale programında; programın Güney Asyalı çocukların motor becerileri üzerindeki etkisine bakılmış, 12 haftalık eğitim sonunda çocukların koşma, zıplama, atma, yakalama, sabit top sürme, yuvarlanma ve tekme gibi motor becerilerinde gelişme gözlenmiş, erken müdahalenin, gelişimdeki geriliklere iyileştirici bir yarar sağladığı sonucuna varılmıştır (Eyre, Clark, Tallis, Hodson, Lowton-Smith, Nelson, Noon & Duncan, 2020). Klinik psikologlar, psikiyatristler tarafından kullanılan psikoterapiye yönelik araştırmalarda; Kiser, Baumgardner ve Dorado (2010) ailelerin iyi ya da kötü yaşam deneyimlerini nesilden nesile aktardıklarını, travmadan etkilenen ailelerle çalışan klinisyenlerin ailelerin deneyimlerine dayalı hikâyeleri, öyküleme becerilerini kullanarak, aileleri iyileştirmek için kullandıklarını belirtmektedir. Hasta çocuklar, aileleri ve sağlık çalışanlarıyla gerçekleştirilen başka bir çalışmada katılımcılar kendi kişisel deneyimlerine dayalı, bağ kurarak canlandırmalar yapmışlar, senaryolar oluşturmuşlar; oluşturdukları senaryo ve hikâyeleri

canlandırmışlar ve sağlık çalışanları, çocuk ve aile arasında sağlıklı bir etkileşim ve diyalog kurulmuş, sağlık çalışanlarına uygulama içgörü kazandırmıştır (Imran, Holden, Weldon, Boak, Klaber, Kneebone, Watson & Bello, 2018). Lang, Lain, Moules ve Estefan (2019)'a göre teknolojik çağda hikâye anlatımı sözlü ve yazılı formattan dijital ortama geçtiğinde metadolojik fırsat sunmaktadır. Araştırmacılar sağlık hizmeti ortamında katılımcının hayatındaki önemli bir hikâyeyi paylaşmak için resim, video, seslendirme ve çeşitli video düzenlemeleri ile kullanılan kısa filmleri içeren dijital öykülerden yararlanmışlardır. Dijital öykülerin terapötik bir müdahale olarak kullanılabilceğini ve hastalar için başlangıç olarak kabul edip; öyküyü bulma, anlatma, hazırlama ve paylaşma gibi dört aşamadan oluşabileceğini ve psikolog ve psikiyatristlerin bu tekniği kendi bağlamlarında daha yaratıcı kullanabileceklerini belirtmişlerdir. Barnato, Schenker, Tiver, Dew, Arnold, Nunez ve Reynolds (2016); erken yas döneminde, yoğun bakımda hastası olan bireylerin kendilerini ifade edebilmeleri ve travmatik deneyimleriyle baş edebilmek için hikâye anlatımını kullanmışlardır. Araştırma sonucunda hasta yakınlarının durumu daha kolay kabullenip, tolere edebildiklerini belirlemişlerdir. De Veechi, Kenny, Dickson-Swift ve Kidd (2016) yaratıcı sanatlar ve ruh sağlığı hizmetlerinin birlikte kullanılmasını; bu deneyimleri yaşayanların, deneyimlerini ve paylaşımlarını iletmeleri gerektiğini savunmaktadırlar. Dijital hikâye anlatımı da insanların yaşadığı deneyimleri yakalamak için ruh sağlığı hizmetlerinde kullanılabilir. Araştırmacılar 2000-2015 tarihleri arasındaki veri tabanlarındaki hikâye anlatıcılığına yönelik

Dijital Ortamda Hasta Çocuklara Yönelik Hikâye Anlatıcılığı Deneyimi

makaleleri taradıklarında kriterlerine uyan 15 makaleyi araştırmalarına dahil etmişler; eğitim müdahaleleri, öğrenme becerileri, yaşam deneyimleri ve kişisel deneyimler hakkında bilgi edinme olarak dört geniş alanda toplamışlardır. Dijital hikâye anlatıcılığının bireylerin akıl ve ruh sağlığı, karşılıklı anlayış ve empatiye teşvik eden katılımcı bir süreç olmasına rağmen, bu konuda çok az araştırma olduğunu saptamışlar, sosyal adalet gündemi üzerine inşa edilen hizmetler ve hastaların iyileşmelerini artırabilme adına dijital hikâye anlatıcılığının daha fazla kullanılmasını önermişlerdir. Mülteciler, göçmenler, gazilerle ve kültürlerarası çalışmalardan; Pipponen ve Karlsson (2019)'ın araştırmasında 9-11 yaş arası Finlandiya, İskoçya ve Avrupa'daki uluslararası bir okuldaki sınıflarda hikâye hazırlama yöntemini kullanarak anlatılan hikâyeleri paylaşmışlardır. Çocukların kültürlerarası karşılaşmaları nasıl yaşadıklarını anlamak için hikâyeler ve etnografik materyalleri analiz etmişler; eğlenmek, yaşam deneyimlerini anlatmak gibi çerçeveler oluşturulmuştur. Kanada'daki göçmen Suriyeli mülteci çocukların kaygılarını azaltmak için aile temelli hikâye kitapları oluşturulmuş hikâye kitabı mülteci ailelerin kaygılarını azaltmakta etkili olmuştur (Roger, Daou, Roger, Daou & Cousineau-Pérusse, 2021). Mülteci çocuklara ilişkin yapılan pek çok çalışmada benzer bulgular olduğu görülmüştür (Zengin & Ataş Akdemir, 2020). Latin Amerika'daki göçmen çiftlik işçilerine yönelik streslerini ve sağlık sorunlarını azaltıcı katılımcı çizgi roman projesi sunulmuş ve proje sonucunda işçilerin refahlarının, yaşam kalitelerinin artırılması amaçlanmıştır (Mares, Wolcott-MácCausland, Doucet, Kolovas &

Bennet, 2020). Savaştan dönen gazilerle gerçekleştirdikleri başka bir çalışmada da bu bireylere tedavi olarak, engellerinden ötürü etiketlenmelerini engellemek, travma sonrası stres bozukluğuna yardımcı olmak için geliştirilen dijital hikâye anlatımı kaynağı olan Aboutface'i geliştirmişlerdir. Henüz pilot çalışma aşamasında olan etkileri daha sonra saptanacaktır (Bunnel, Davidson, Hamblen, Cook, Grubaugh, Lozano, Tuerk & Ruggiero, 2017). Alanyazın tarandığında araştırmalarda hasta olmayan çocuklara yönelik hikâye anlatıcılığında (Başdaş, Akar Vural, 2018; Yalçınkaya, Adıgüzel, 2019) iki araştırmaya rastlanmıştır. De Veechi ve ark. (2016)'nın dijital hikâye anlatıcılığına yönelik makalelerinde de belirttikleri gibi bu konuya ilişkin araştırmalar oldukça sınırlıdır. Kanser, kalp, krup hastalığı, demans, diyabet, epilepsi, kistik-fibrozis, astım, psikoterapi içeren, manevi güce dayalı alternatif çalışmaları savunan makalelerde hikâye anlatıcılığı gerek dijital hikâye anlatıcılığı gerek sanatsal etkinliklerle beraber, gerek farklı şekillerde canlandırma ve senaryolarla oluşturularak, disiplinlerarası ortak çalışmalarla birlikte hasta birey, ailesi ve onlara hizmet veren sağlık personelinin üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Aslında özel eğitimde yetersizlik gruplarında süregelen hastalığı olan çocuklar bir yetersizlik grubu olarak yer almakta ve farklı yetersizlik gruplarında da zihin, görme, işitme yetersizliği, otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde de sıklıkla sağlık sorunlarıyla karşılaşılmasına rağmen bu bireylere yönelik hikâye anlatıcılığı araştırmaları oldukça sınırlıdır. Penne, Brug, Munde, Putten, Vlaskamp ve Maes (2012) zihin ve çoklu yetersizliği olan çocuklarda çok duyuya dayalı etkileşimsel hikâye

anlatıcılığı ile bu çocukların iletişim ve etkileşim kurmalarına katkı sağlamışlardır. Aslında özel eğitimde bir yetersizlik grubu olarak yer alan süreğen hastalığı olan çocuklar ya da kısa süreli olarak hastanede yatan tüm çocuklar için, hasta olmayan çocuklar için de sözlü ya da yazılı olan hikâye anlatıcılığı ya da dijital hikâye anlatıcılığı pek çok yararına rağmen göz ardı edilmekte ve gereken yeri dijital ortamda bulamamaktadır. Bu araştırmanın amacı 2021-2022 bahar döneminde üniversitedeki resim bölümü öğrencileriyle oluşturulan, daha sonra canlandırılıp, hikâye anlatıcısı tarafından anlatılan ve kaydedilen hikâyeye ilişkin; üniversite öğrencileri, Türk dili ve edebiyatı drama uzmanı öğretim üyesi ve klinik psikolog, oyun ve masal/hikâye anlatıcılığı uzmanı, psiko-onkoloji uzmanı; kaydı izleyen üniversitenin çocuk cerrahisi doktorları ve hastane başhekiminin görüşlerinin neler olduğunu belirlemektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması benimsenmiş; veriler yarı-yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Pandemi dönemi dolayısıyla üniversite öğrencilerinin, uzmanların, doktor ve başhekimin görüşleri e-posta ve Whatsapp üzerinden elde edilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme kullanılmasının nedeni farklı bireylerden sistematik ve karşılaştırmaya olanak verebilecek şekilde belirli bir forma bağlı bilgi elde etmektir. Görüşme formu Patton (1987)'a göre benzer konulara yönelmek yoluyla, bireylerden Aynı tür bilginin alınması amacıyla hazırlanmaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2004)'e göre

yönlendirici olmayan ve yarı yapılandırılmış görüşme formu önemli ölçüde araştırmacıya kolaylık sağlamakta, önceden hazırlanmış form sistematik ve karşılaştırılabilir bir şekilde bilgi sunabilmektedir. Araştırma daha sonra gerçek bir projenin pilot çalışması, hizmet uygulamaları kapsamında da değerlendirilebilir.

Araştırmanın Aşamaları

1) Araştırmanın yazarı; drama liderliği, dijital ortamda drama uygulamaları, oyun terapisi, hikâye anlatıcılığı, aile danışmanlığı, orf eğitimi almış bir öğretim üyesidir. Araştırma öncesinde bu eğitimlerine ilişkin notlar ve ilgili alan yazını taramıştır.

2) Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki bir eğitim araştırma hastanesi başhekimini ile görüşülmüştür. Başhekim hastanedeki hasta çocuklar ve ergenlerin yanı sıra hastanedeki doktor ve sağlık çalışanlarının farklı eğitimler almasına ve farklı uygulamalara sıcak baktığını belirtmiştir.

3) Hastanede çocuk hastaların bulunduğu çocuk cerrahisi servisindeki iki doktor pandemi nedeniyle servise dışarıdan kimseyi alamadıklarını ancak dijital ortamda hikâye anlatıcılığına ve servisteki çocuklara yeni yıl hediyesi olarak birer kitap hediye edilmesine sıcak baktıklarını belirtmişlerdir.

4) Üniversitenin eğitim fakültesindeki 14'ü kız, 3'ü erkek öğrenci olmak üzere resim bölümü 4. sınıf “Özel Eğitim ve Kaynaştırma” dersini alan öğretmen adaylarına farklı yetersizlik gruplarının yanında süregen hastalığı olan çocuklar, özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ve bu

Dijital Ortamda Hasta Çocuklara Yönelik Hikâye Anlatıcılığı Deneyimi

çocukların özelliklerine göre bir hikâye oluşturmaları istenmiş ve 2 hafta süre verilmiştir.

5) Bu arada çocuk cerrahisi üniversite öğrencilerine çocuk kitabı aldırmanın masraflı olması nedeniyle kitap yerine öğrencilerin hazırladıkları maskaları isterlerse verebileceklerini belirtmiştir.

6) Resim bölümü öğrencileri grup olarak bir hikâyeyi canlandırmak istediklerini, ancak bu hikâyenin hazır bir hikâye olmasını istediklerini belirtmişlerdir.

7) Hikâyeler arasından kahramanları ve karakterleri fazla olan "Olduğun Gibisin" hikâyesi seçilmiştir. Hikâyede düzenleme ve uyarlamalar yapılmış, maskelerin yapımı için karakterleri belirlenmiş ve öğrencilere maske yapımı konusunda bilgi verilmiştir. Özellikle pandemi dolayısıyla hazırlanacak maskelerin yıkanabilir dezenfekte edilebilecek dayanıklılıkta sağlam olmasına özen gösterilmiştir. Öğrencilere mask yapımında kullanabilecekleri uygun malzemeler hakkında bilgi verilmiştir.

8) Seçilen "Olduğun Gibisin" hikâyesinin çocuklara uygunluğu konusunda klinik psikolog, hikâye anlatıcılığı eğitmenin, psiko-onkoloji uzmanı tarafından hikâyenin uygun olduğuna karar verilmiştir. Ayrıca Türk dili ve edebiyatı alanında öğretim üyesi, drama lideri bu alanda uzman bir üniversite öğretim üyesi tarafından hikâye incelenmiş ve son hali verilmiştir.

9) Öğrencilerin hazırladıkları masklar ve sahne aksesuarları incelenmiş kontrol edilmiştir. Deneme çekimler yapılmıştır. Öncelikle Üniversite Hastanesi'nin çocuk cerrahisi servisindeki çocuklara MEB onaylı bir yayınevının 30 tane minik masaldan oluşan kitap seti yeni yıl hediyesi olarak verilmiştir.

10) İki farklı kamera ve bir cep telefonu ile sorun çıkmaması, yedek olması amacıyla dersin öğretim üyesi hikâyeyi anlatırken ve öğrenciler masklarıyla canlandırırken çekim gerçekleşmiş ve 20 dakikalık bir dijital hikâye kaydı oluşmuştur.

11) Kayıt oluştuktan sonra Üniversite Hastanesi'nin çocuk cerrahisi servisine, başhekime 20 dakikalık dijital hikâye kayıt götürülüp ilgili görüşleri istenmiştir.

12) Öğrencilerle son derste video çekimi izlenip, öğrencilerin çalışmaya ilişkin görüşleri alınmıştır.

13) Oluşturulan kayıt taşınabilir belleğe kaydedilerek üniversitenin Türk dili ve edebiyatı öğretim üyesi aynı zamanda drama eğitmeni ve klinik psikolog, oyun terapisti, masal/hikâye terapisti, psiko-onkoloji uzmanı olan iki uzmanın görüşlerine sunulmuştur.

14) Öğrencilerin görüşleri, uzmanların görüşleri ve hastanedeki doktorların görüşleri betimsel analiz ile değerlendirilmiştir.

Araştırmada kayıt sonrası resim bölümü öğrencilerine;

1) Bu çalışma hakkında neler düşünüyorsunuz?

Dijital Ortamda Hasta Çocuklara Yönelik Hikâye Anlatıcılığı Deneyimi

2) Özel gereksinimli çocuklar/hasta çocuklar için başka neler yapılabilir?

3) İleriki meslek yaşamınızda böyle çocuklarla çalışmak ister miydiniz, açıklayınız.

4) Bu çalışma sırasında neler hissettiniz? Soruları sorulmuştur.

14'ü kız, 3'ü erkek öğrenci, toplam 17 öğrencinin yanıtları her soru bir tema kabul edilerek değerlendirilmiştir. Temaları özel eğitim alanında bir uzman incelemiş ve araştırmacının değerlendirmeleriyle karşılaştırıldığında iki değerlendirici arasında temalarda % 95 oranında benzerlik saptanmıştır. Kayıt sonrasında öğrencilere yöneltilecek yarı-yapılandırılmış sorular için sağlık alanında çalışan ve özel eğitim alanında çalışan iki öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Soruların yanıtları yazılı olarak alınmıştır.

15) Ayrıca araştırmanın yazarının gözlemleri ve çalışma esnasındaki günlüklerinden ve resim bölümü öğrencilerinin üniversitedeki danışmanının görüşleri alınmıştır. Resim bölümündeki danışman öğretim üyesi öğrencilere maskları hazırlarken rehberlikte bulunmuş ve görüşlerini paylaşmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bulguları; resim bölümü öğrencilerinin görüşleri, uzmanların görüşleri, hastane personelinin görüşleri, resim bölümü

danışmanının ve araştırma yazarının gözlem ve günlüklerindeki görüşlerinden oluşmaktadır.

Resim bölümü öğrencilerinin dört kategoride toplanmıştır:

Tablo 1 Öğrencilerin Çalışma Hakkındaki Düşünceleri

Görüşler	(n)
Onlar için hazırladığımız maskları, videoyu izlemesini isterdim.	5
Maskı hazırlarken çok özendim. Sağlam olmasını istedim.	10
Mask ve videonun ulaşacağı yer çok değerli.	5
Hastanede bir yakınım kaldı. O yüzden hasta çocukların durumunu çok iyi biliyorum.	1
Sahne dekoru konusunda epey araştırma yaptım, çok özendim. Canlandırmada rol almadığıma üzüldüm.	3
Çok eğlenceli vakit geçirdik	11
Böyle bir çalışmaya bir kez daha katılmak isterim.	5
Çocukların yüzlerindeki tebessümü düşünerek bu projede yer aldım	1
Canlandırma sırasında hepimiz güzel, tatlı ve neşeli anlar yaşadık.	15
Hikâye oluşturmak veya seçmek biraz zordu.	3
Bu minik tiyatrodan hastanedeki çocukların keyif alacaklarını düşünüyorum.	7
Canlandırma esnasında işbirliği ve eşgüdümü kolaylıkla	11

gerçekleştirebildik.	
Hasta çocukların yaşamları boyunca birbirlerini sevmelerini ve güzel vakit geçirmelerini isterim.	2
Bu çalışma onların içlerinden geldiği gibi davranmalarına katkı sağlayacaktır.	1
Hikâye canlandırılırken daha etkili figürler kullanmaya özen gösterdik.	1
Bu uygulamada yer almaktan onur ve gurur duydum.	15
Çocukken hastanede yattığım için bu stresli süreci biliyorum. Hastalıkların en büyük düşmanı mutluluktur.	1
Bu çalışmanın hasta çocuklara moral ve motivasyon katacağına inanıyorum.	1

Tablo 1’de üniversite öğrencilerinin düşünceleri özetlenmiştir. Öğrenciler bu canlandırmanın hasta çocuklara yararlı olduğunu düşünmektedirler. Hikâyeyi seçmede zorlandıklarını, mask ve sahne dekorlarını özenle hazırladıklarını, birlikte eşgüdüm içinde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2 Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Yapabilecekleri Çalışmalar

Görüşler	(n)
Onlara görsel sanatlar dersini sevdirebilmek.	10
Sanatı hayatlarının bir parçası yapmak.	2
Hastanede onlar için etkinlikler düzenlemek.	4

Onlara yalnız olmadıklarını gösteren etkinlikler olmalı.	2
Bugün kendi sınıfımda imza attığım çalışmaya ileride meslek hayatımda imza atmak isterim.	1
Sanat çalışmaları özel eğitimde yer almalı.	10
Tiyatro çalışmaları hasta çocukların yanı sıra özel gereksinimli çocuklar için de yapılmalı.	2
Bu çocukların sevip, gülerken, oynayıp, kaliteli vakit geçirerek, dolu dolu yaşayarak geçirdikleri her an hastalık ve engellerini yok eder.	1
İleride bu çocuklarla vakit geçirmek isterim.	3
Böyle projelerde yer almak isterim.	5
Yaşamam boyunca bu çocuklar için bir şeyler yapacağım, bu canlandırma bir kıvılcım oldu.	1

Tablo 2’de üniversite öğrencileri özel gereksinimli çocuklara yönelik görsel sanatlar dersini sevdirmeyi, hastanede onlar için etkinlikler düzenlemeyi, onların kendilerini yalnız hissetmemelerine yardımcı olacak etkinlikler gerçekleştirmek istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3 İleriki Meslek Yaşantılarında Bu Çocuklara Yönelik Projeleri

Görüşler	(n)
Özel gereksinimli çocuklara ulaşabilecek etkinlikler yapmak isterim.	5
Yılbaşı, bayramlarda onlara hediye vermek isterim.	6

Onları mutlu edecek, moral verecek, yarar sağlayacak etkinliklerde yer almak isterim.	3
Bu çocuklara yönelik tiyatro, drama ve diğer sanat çalışmalarında yer almak isterim.	5
Onların duygu ve düşüncelerine ulaşacak çalışmalarda yer almak isterim.	2
Onların engellerini aşmasında yardımcı olacak projelerde yer almak isterim.	2
Bu çocuklar için hikâye yazmak ve resimlemek isterim.	1
Mutluluklar paylaştıkça çoğalır, bu çocukların eğitimi için farkındalık yaratmak ve daha büyük gruplarla projeler yapmak isterim.	1
Engelli ve hasta çocuklara yönelik sosyal sorumluluk projelerinde yer almak ve sivil toplum kuruluşlarında görev almak isterim.	2
Hastanedeki diğer bireylerle de çalışmak isterim.	1

Tablo 3’de üniversite öğrencileri özel gereksinimli çocuklara ulaşabilecekleri, farkındalık yaratacak projelerde yer almak istediklerini, özel günlerde onlara hediyeler vermek istediklerini, sanatsal etkinliklerle onlara ulaşmak istediklerini, projelerle onların duygu ve düşüncelerine erişmek, engellerini aşmalarında yardımcı olmak, onlar için hikâye yazıp, resimlemek istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4 Öğrencilerin Çalışma Sırasında Hissettikleri

Görüşler	(n)
Çok büyük isteklilik ve heyecanla katıldım.	10
Severek ve isteyerek katıldım.	3
Çok keyif verici bir çalışmaydı.	5
Ders hocamıza çok teşekkür ediyoruz.	17
Onların hayatına dokunmak bir nebze olsun yardımcı olmak beni çok mutlu etti.	2
Bu çocuklarla çalışmaya söz veriyorum.	1
Onların mutlu olmasını tüm kalbimle diliyorum.	2
Dekor yerine canlandırmada yer almadığıma biraz üzüldüm.	2
Bu çocuklar ve onlara yönelik eğitim çok özel.	3
Maskelerin onları mutlu edeceğini umuyorum.	3

Tablo 4’de öğrencilerin çalışma sırasında neler hissettikleri görülmektedir. Öğrenciler çok büyük istek, heyecanla, severek ve isteyerek çalışmaya katıldıklarını ve çok keyifli zaman geçirdiklerini, dersin öğretim üyesine teşekkür ettiklerini, bu çocukların hayatına dokunmanın onları mutlu ettiğini, bu çocuklarla çalışmaya söz verdiklerini, dekor kısmında görev alanların canlandırmada yer alamadıklarına biraz üzüldüklerini, bu çocukları çok özel bulduklarını ve hazırladıkları maskelerin bu çocukları mutlu edeceğini belirtmişlerdir. Türk Dili Edebiyatı, Drama Uzmanı ve Lideri Öğretim Üyesi;

Dijital Ortamda Hasta Çocuklara Yönelik Hikâye Anlatıcılığı Deneyimi

canlandırmada drama ve hikâye anlatıcılığının beraber yer alması bakımından oldukça keyifli ve hoş olduğunu, hikâyede yer alan karakterlerin büyüklük ve küçüklüğüne daha çok dikkat edilmesi gerektiğini (örneğin ponpon ve annesi; Tavşan Ponpon ve minik kuş gibi); maskaları çok yaratıcı bulduğunu belirtmiştir. Klinik Psikolog, Masal/Hikâye, Oyun Terapisti, Psiko-onkoloji uzmanı olan başka bir uzman; hikâyenin ve canlandırmanın uygun olduğunu; hikâyenin baş karakteri Ponponun çocukların çok sevebileceği bir karakter olduğunu ve çalışmanın hasta çocuklara yönelik eğlenceli ve terapötik bir yönü olduğunu; dijital ortamda gerçekleştirilen hikâye anlatıcılığı ve canlandırmayı başarılı bulduğunu belirtmiştir. Üniversitenin çocuk nörolojisi servisindeki doktor; yeni yıl hediyesi olarak verilen hikâye kitaplarının çocukların ilgisi çektiğini; kaydı izlerken 3 yaş çocuklarının mutlu olduğu ancak 20 dakika kayıta belli bir süre sonra dikkatlerinin dağıldığını; serviste sürekli değişen 3-18 yaş çocuklarının yattığını, kayıttaki seste biraz sorunlar olduğunu belirtmiştir. Ayrıca maskaların çok güzel olduğunu ancak pandemi koşulları nedeniyle çocuk cerrahisi servisindeki çocukların ebeveynlerinin çocukların mikrop kapması ve hijyen titizlikleri yüzünden, maskaların çocuklarca kullanımına izin veremeyeceğini belirtmiştir. Dijital kayıta, üniversitenin teknik ekibinin yardımıyla ses süzücü programla sesin daha net olması için düzenleme yapılmıştır. Resim bölümünde Danışman öğretim üyesi öğrencilerin hazırladıkları maskelere yönelik rehberlikte bulunmuştur. Öğrencilerin hazırladıkları maske ve sahne dekorlarını çok yaratıcı bulduğunu ve öğrencilerin bu çalışmaya çok istekli ve seyerek katıldıklarını

belirtmiştir. Araştırmanın yazarı, hikâyenin canlandırılmasında hikâye anlatıcılığını gerçekleştirmiştir. Bölümündeki danışman öğretim üyesi gibi öğrencilerin severek ve isteyerek bu çalışmaya katıldıklarına tanık olmuştur. Hastane süresince hasta çocuklar ve aileleri için zorlayıcı deneyimde; her yıl giderek artan sayıda çocuk, kronik hastalıkları nedeniyle, tedavi, eğitim, bakım süreci sosyal ilişkilerinde sorun yaşamaktadır (Güney & Sezgin, 2022). Özellikle hastane ortamı; çocuk ve aileyi psikososyal, gelişimsel ve çevresel yönden olumsuz etkilemektedir (Yılmaz & Güney, 2022). Akçan ve Güney (2022)'e göre hastanelerde çocuk ve aile ile terapötik iletişim sağlayan bir ortam gereklidir. Kurap-Öcebe ve Güney (2022)'e göre ise hastane ortamında ekranlı teknolojilerinin fazla kullanılması, hasta çocukların fiziksel ve ruhsal iyi olma halini uykuya zor geçiş, az uyuma gibi problemlerle olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu çalışmada kayıt oluşturulan üniversite hastanesinin Çocuk Cerrahisi servisinde 3-18 yaş arası çocuk ve ergenler tedavi görmektedir. Hastanenin bu servisinde tedavi gören çocuk ve ergenler çok kısa süreli kalabilmekte ve sık sık yatan hastalar değişmektedir. Bu çalışmadaki elde edilen dijital kayıttaki hikâye anlatıcılığının onları kısmen olumlu etkileyebileceği, terapötik bir iletişim sağlayabileceği, daha sonra yapılacak dijital çalışmalara örnek olacağı, ışık tutacağı düşünülmüştür. Araştırmada kayıt sonrası hastane başhekiminden çok yoğun olduklarından dolayı görüş alınamamıştır. Araştırmanın yurt dışındaki çocuk dostu hastanelerdeki uygulamaların Türkiye'de de gerçekleşmesi için öncü bir araştırma olması düşünülmüştür.

Sonuç ve Tartışma

İlgili alanyazın incelendiğinde hasta çocuk, ebeveynleri ve onlara hizmet veren sağlık personellerine ilişkin dijital hikâye anlatıcılığı, farklı hastalığa sahip bireylerin hastalığa ilişkin deneyimlerini paylaştığı dijital platformlar ve bunların yararları, hikâye ve senaryo oluşturularak yapılan canlandırmaları hasta birey ve ebeveynlerinin iletişim ve etkileşimlerine etkisi, bu çalışmaların iyileştirici etkilerine yönelik araştırmalara rastlanmıştır. Araştırmada üniversitenin resim bölümündeki öğretmen adayları yer almıştır. Mezun durumundaki bu adayların bu çalışma ile ileriki meslek yaşamları için uygulamalı bir deneyim ve farkındalık kazandıkları söylenebilir. MEB (2018)'e göre hasta çocukların fiziksel bağımsızlık, sosyal, duygusal olgunluk kazanması, akademik başarısının iyi olup, topluma katılımı önemlidir. Türkiye'nin farklı bölgelerinde görsel sanatlar dersi verecek olan bu adaylar için bu çalışma başlangıç oluşturmakta ve öğretmenleri farklı disiplinler ile işbirliğine ve birlikte çalışmaya teşvik etmekte, aynı zamanda MEB (2018)'in hasta çocuklar için eğitim hedeflerine hizmet eder niteliktedir. Öğretmen adayları maskları hazırlarken ve çalışmaya hazırlık ve uygulama esnasında keyifle ve zevkle hazırladıklarını ifade etmişlerdir. Bu yönüyle hikâye anlatıcılığının etkileşimli, cazip, zevkli ve eğlenceli olması, bireyler üzerindeki direnci azaltması, hayal güçlerini beslemesi bakımından araştırma sonuçları (Burns (2004)'ün görüşleriyle paralellik göstermektedir. Çalışmanın Çevik Azazi (2016)'in görüşüne göre aslında kültürümüzün kadim değeri olan şifahen anlatılan hikâyelerin son bulmasına kısmen katkı sağlayacağı

düşünülmektedir. Seçilen hikâye yabancı bir yazara ait olmasına rağmen çok zengin olan kültürümüze ait masal/hikâyeler daha sonraki araştırmalarda kullanılabilir. Pandemi sürecinin son bulmasıyla hastanedeki çocuklara dijital ortam yerine yüz yüze hikâye anlatıcılığı yapılabilir. Yeni yıl hediyesi olarak verilen basılı kitapların yanı sıra farklı özel günlerde farklı çocuk kitabevi ya da yayınevlerinden promosyon CD, kitaplar istenerek hasta çocukların CD, kitap ödünç alabilecekleri hastane bünyesinde çocuk kütüphaneleri oluşturulabilir. Baykoç Dönmez (2018)'e göre özellikle 0-18 ay bebeklik döneminde; görsel-işitsel uyaranlar, 4-6 yaşta; çocuk kitapları, okul döneminde; kitap, TV, bilgisayar; ergenlik döneminde ise; internet, kitaplar, TV, bilgisayar gibi dijital araçlara çocukların gereksinimleri vardır. Hazırlanan dijital hikâyenin farklı yaş grubundaki hasta çocuk ve ergenlerin ihtiyaçlarına kısmen hitap edeceği söylenebilir. Yılmaz-Sütçü (2013) ve Figa (2004) çağın gereksinimlerinde metin, ses, video ve müzik eklenerek dijital ortamda hikâye anlatıcılığının başladığını vurgulamaktadır. Bu yönüyle araştırmanın dijital ortamda hikâye anlatıcılığını içermesi bakımından çağın gereksinimlerine uygun, yenilikleri takip eden bir araştırma olduğu söylenebilir. İncetelli (2005)'ye göre kitle iletişim araçlarından masal hikâye anlatıcısı TV olmuştur. Araştırmadaki 20 dakikalık kısa öykü anlatımının özel seçilmiş ve özenle hazırlanmış olması bakımından özensiz ve rastgele olabilen TV programları yerine hasta çocuklara daha çok yararlı olabileceği düşünülmektedir. Çocuk cerrahisi servisindeki çocuklar çok sıklıkla değiştiği ve pandemi koşullarında servisi ziyaret yasak olduğu

için kaydı izlerken ne hissettiler, düşünceleri, tepkileri neler oldu? bu konu hakkında yalnızca servis doktorlarının sınırlı görüşleri alınmıştır. Foster-Akard ve ark. (2015) oluşturdukları dijital hikâyelerin çocukların kendilerini daha iyi hissetmelerine yol açtığını gözlemlemişlerdir. Kaydı izlerken çocukların kısa süreli de olsa ilgi göstermeleri bakımında araştırma Foster-Akard ve ark. (2015)'in bulgularıyla kısmen benzerlik göstermektedir. Rimondini (2018)'nin araştırmasında; kanser hastası olan anneler ve çocuğun öğretmenleri kanser hastalığı hakkında bilgi veren resimli kitapları çocuğa okumuşlardır. Araştırmada 1 öğretmen adayını ilerde hasta çocuklara yönelik hikâye kitabı yazmak ve resimlemek isterim demiştir Ayrıca öğretmen adaylarının meslek yaşamlarında bu tür çocuklara yardım etmek ve onlarla farklı uygulamalar yapmak istemesi Rimondini (2018)'nin ebeveynlerin yanı sıra öğretmenlerin de hikâye anlatıcılığında yer alması, başarılı sonuçlar elde etmesi bulgusu ile paralellik göstermektedir. Canlandırma ödevini hatırlarken öğrenciler sosyal medyada yararlanmışlar, aralarında işbirliği ve yardım becerileri gelişmiştir. Bu yönüyle araştırma Gurrieri ve Drenten (2019)'in verileriyle kısmen benzerlik göstermektedir. Thomas ve ark. (2019)'nın çalışmalarında hikâye anlatıcılığında disiplinlerarası bir çalışma gerçekleştirmişler ve çalışmada katılımcılar da sosyal etkileşim sağlanmışlardır. Resim bölümü öğrencileri ile farklı bir disiplin olan özel eğitim ve sağlık kuruluşları kapsamındaki hasta çocuklara yönelik bu çalışma; farklı disiplinleri kapsamaması bakımından Thomas ve ark. (2019)'in araştırmasına benzerlik göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin canlandırmada birbirleriyle işbirliği ve eşgüdüm içinde

çalıştıklarını belirtmeleri Thomas (2019)'ın araştırmasındaki katılımcılar arasında sosyal etkileşim sağlandığı bulgusu ile örtüşmektedir. Plage ve Olson (2021) Kanser hastaları ile sosyo-kültürel anlatı yapıp, hastalara sürpriz yapmışlardır. Çalışmada Türk masallarının tip sınıflamasında yer alan hayvan hikâyesine yer verilmiştir (Masal Anlatıcılığı Eğitimi Notları, s.20). Bu yönüyle çalışmada yer alan hikâye yazarı yabancı olmasına rağmen Türk toplumunun sosyo-kültürel anlatısına uygundur. Aynı zamanda canlandırmanın etkileşimli olması ve sonunda hasta çocukların toplu şekilde yeni yıllarının kutlanması ve sürpriz yeni yıl hediyesi olarak onlara masal kitapları verilmesi bakımından Plage ve Olson (2021)'un araştırmasını destekler niteliktedir. Suter ve ark. (2021)'in araştırmalarında sanattan yararlanmaları bu araştırma ile kısmen benzerlik göstermektedir. Redshaw ve ark. (2011)'nin araştırmalarında hasta ailelerine bilgi verme sonucunda; ailelerde ve sağlık çalışanlarında cesaret, iletişim kurma ve geleceği tahmin edebilme gelişmiştir. Araştırmadaki öğretmenlerin bu çocuklarla ileride çalışmak istemesi, gelecekte bu bireylere yönelik farklı projeler yaratabilmeleri onların cesaretlerinin ve girişimlerinin arttığının bir göstergesidir. Bu yönüyle Redshaw ve ark. (2011)'nin ailelerde geliştirdiği becerilerin benzerini öğretmen adayları geliştirmişlerdir. Hartling ve ark. (2010)'ın oluşturdukları hikâyelerin sağlık personellerince beğeni kazanması; araştırma sonunda klinik psikolog, masal/hikâye, oyun terapisti tarafından beğeni ile karşılanması, canlandırmanın başarılı bulunması bakımından örtüşmektedir. Leep ve ark. (2003)'nin kültürel drama programını kullanması ve programın başarılı olması araştırmada

canlandırmada dramadan da yararlanması; Türk Dili ve Edebiyatı öğretim üyesi, aynı zamanda drama lideri olan uzman tarafından değerlendirilip başarılı bulunması açısından araştırmanın bulguları Leep ve ark. (2003)'ın bulgularını destekler niteliktedir. Araştırmada görsel sanatlar ve dramadan da yararlanılarak hikâye anlatıcılığı gerçekleştirilmiştir. Vigliotti ve ark. (2018) demans hastalarıyla yaptıkları çalışmada hikâye anlatıcılığının sanatsal etkinliklerle daha etkili olduğunu saptamışlardır. Bu yönüyle araştırma Vigliotti ve ark. (2018)'in verilerini destekler niteliktedir. Araştırmada öğrencilerin arasında akran desteği görülmesi Gucciardi ve ark. (2021)'in verileriyle kısmen örtüşmektedir. Çalışmada başlangıçta sahne dekoru hazırlama ya pasif etkinliği isteyen öğrenciler daha sonra canlandırmada yer almadığına üzülmuşlerdir. Bu durum bunu ifade eden öğrenci ve çalışmaya çok hevesli ve istekli, heyecanla katıldıkları belirten öğrenciler için de onların yaşamlarını sınırlayan çerçeveden kurtulup, performanslarının üzerine çıkabildiklerinin göstergesi olabilir. Bu yönüyle araştırma sonuçları Moola ve Faulkner (2014)'in araştırma bulgularını destekler niteliktedir. “Özel Eğitim ve Kaynaştırma” dersi kapsamında gerçekleştirilen bu çalışmada resim bölümü öğrencilerine özel eğitimdeki farklı yetersizlik grupları hakkında bilgilendirme yapılmış ve bilgileri ara sınavda ölçülmüştür. Öğrencilerin ara sınav sonuçlarında da başarılı oldukları gözlenmiştir. Bu yönüyle araştırma astımla ilgili çocuklara bilgi verilen Rizou ve ark. (2017)'in ve astımlı çocuk ailelerine bilgi verilen Wyatt ve Hauenstein (2008)'in başarılı oldukları sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Archibald ve ark.

(2018) sağlıkçılar ve sanatçılarla disiplinlerarası ortak çalışmayla astım hakkında aileleri bilgilendirmiştir. Bu araştırmada da resim ve özel eğitimin ortak çalışmasıdır. Öğrencilerin hasta çocuklara yönelik bir projede çalışmaları, bilgilenmeleri kısmen disiplinlerarası bir örnek çalışmadır. Bu yönüyle bu pilot çalışma niteliğindeki bu araştırma Archibald ve ark. (2018)'in araştırmalarıyla kısmen benzerlik göstermektedir. Aslında 1980'li yıllarda Türkiye'de 2916 sayılı ÖEMÇ (Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar) Kanunu'nda (sonradan bu kanun yürürlükten kalkmıştır); “özel eğitimde hizmeti ayağı götürmek esastır, özel eğitimde işbirliği ve eşgüdüm esastır” ibareleri yer almaktadır. Ancak ne yazık ki 1983 ve 2022 neredeyse geçen 40 yıllık süreçte özel eğitimde disiplinlerarası çalışma, ekip çalışması hala yetersizdir. Bu araştırma disiplinlerarası çalışma ve hizmeti ayağa götürme ve ekip çalışmasına kısmen de olsa bir örnek teşkil etmektedir. Öğrencilerin bu çalışmada aralarında işbirliği olması, çalışmada güzel bir etkileşim kurmaları, iç görü kazanmaları bakımından Eyre ve ark. (2020)'in; Imran ve ark. (2018)'in; öğrencilerin kendilerini iyi hissetmelerine neden olduğu, yaratıcılığa onları teşvik ettiği için kısmen Lang ve ark. (2019)'in bulgularını destekler niteliktedir. Araştırmada yaratıcı sanatlardan yararlanılması, öğrencilerin maske hazırlamaları, drama ile canlandırmanın yer alması bakımından kısmen De Veechi ve ark. (2016)'in yaratıcı sanatlarla ruh sağlığı hizmetlerinin birlikte kullanılması görüşünü kısmen destekler niteliktedir. Araştırmanın resim bölümü öğrencileri üzerinde olumlu etkileri gözlenmiştir. Araştırmada hasta çocukların görüşleri, onlara yönelik gözlemler, Çocuk Cerrahisi

Dijital Ortamda Hasta Çocuklara Yönelik Hikâye Anlatıcılığı Deneyimi

servisinde gözlem yapma, hasta çocukların aileleriyle görüşme ve başhekimin görüşleri alınamamıştır. Pandemi koşulları nedeniyle araştırmada bu bulguların almaması, araştırmanın sınırlılıklarındandır. Çocuk Cerrahisi servisinde çocukların çok (3-18 yaş) heterojen dağılımları ve çok sık değişmeleri bakımından belli bir hafta süren programın etkilerine bakılamamıştır.

Öneriler

- Hasta çocuk ve ergenlere yönelik onları terapötik yönden destekleyecek farklı dijital hikâye anlatıcılığının yer aldığı CD'ler hazırlanabilir.
- Çocuk Cerrahisi servisinde hasta çocuk ve ergenlere hitap eden farklı kitaplar sağlanarak hastanede çocuk kütüphanesi oluşturulabilir.
- Pandemi koşulları sona erdiğinde özel eğitim bölümü öğrencileri ya da özel eğitim bölümünün farklı bölümlerindeki servis dersleri kapsamında; resim bölümünün yanı sıra müzik, PDR, psikoloji, sınıf öğretmenliği, okul öncesi eğitim, Türkçe, matematik ve fen bilimleri ile hastaneye ziyaretler ve farklı destek projeleri oluşturulabilir.
- Hasta çocuk ve ergenlere yönelik hastane ortamında değerlendirmeler yapılabilir.
- Hasta çocuk ve ebeveynini destekleyici; bilgilendirme programlarının yanı sıra onları terapötik olarak rahatlatıcı etkinlikler yapılabilir.

- Özel eğitim bölümünün psikoloji bölümü, PDR bölümü, müzik bölümü, okul öncesi bölümü ortak projeleriyle daha farklı ve kapsamlı araştırmalar gerçekleştirebilir.
- Hasta çocuk ve ergenlerin okul hayatında daha başarılı ve rahat olabilmeleri için farklı eğitim kademelerindeki öğretmenlere süregelen hastalığı olan çocuklarla ilgili hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- Hasta çocukların ebeveynlerine yönelik aile eğiti programları düzenlenebilir.

önerilmemektedir.

Kaynakça

- Akçan, G.Ö., & Güney, R. (2022). *Çocuk ve aile ile terapötik iletişim. Çocuk dostu hastane.* (Güney, R., Sezgin, E. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık. 331-345.
- Altıntaş, T.T., & Yıldız Bıçakçı (2017). *Çocukların hastane yaşantısına hazırlanması ve hastaneye hazırlayıcı eğitim.* Hasta çocukların gelişimi ve eğitimi. (Bütün-Ayhan, A. Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını. 80-109.
- Archibald, M.M., Hartling, L., Ali, S., Caine, V. & Scott, S.D. (2018). Developing “my asthma diary”: a process exemplar of a patient-driven arts-based knowledge translation tool. *BMC Pediatrics*, 18(186), 1-12.
- Aydoğan, Y., & Gültekin-Akduman, G. (2015). *Aile içindeki özel durumlar ve çocuk.* Çocuk ruh sağlığı. (Aydoğan, Y., Gültekin-Akduman, G. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap. 103-130.

- Aytuğ, A., & Sungur, A. (2021). *Pediatric ünitelerinde psikososyal desteğin mekân tasarımına yansımaları*. Hastanede çocuk ve ailesine yönelik psikososyal destek çalışmaları. (Bütün-Ayhan, A., Beyazıt, V. Ed.). Ankara: Pelikan Yayınevi. 47-63.
- Barnato, A.E., Schenker, Y., Tiver, G., Dew, M.A., Arnold, R.M., Nunez, E.R. & Reynolds, C.F. (2016). Storytelling in the early bereavement period to reduce emotional distress among surrogates involved in a decision to limit life support in the ICU: A pilot feasibility trial. *Critical Care Medicine*. 45(1), 35-46.
- Başdaş, F., & Akar-Vural, R. (2018). Drama temelli dijital hikâye anlatıcılığı programının 6 yaş çocuklarının bazı sosyal becerilerinin gelişimine etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(1), 1-30.
- Baykoç, N. (2006). *Hastanede yatan çocukların ruhsal durumları*. Hastanede çocuk ve genç. Ankara: Gazi Kitapevi. 35-73.
- Baykoç Dönmez, N. (2011). *Uzun süreli (süreğen) hastalığı olan ve hastanede yatan çocuklar ve eğitimleri*. Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim (Baykoç, N. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap. 305-335.
- Baykoç Dönmez, N. (2018). *Uzun süreli (süreğen) hastalığı olan ve/veya hastanede yatan çocuklar ve eğitimleri*. Öğretmenlik programları için özel eğitim ve kaynaştırma. (Baykoç, N. Ed.). 2. Baskı. Ankara: İzge Yayıncılık. 296-323.
- Baykoç Dönmez, N. (2020). *Uzun süreli (süreğen) hastalığı olan ve hastanede yatan çocuklar için hastane okulları*. Sağlık kuruluşlarında çocuk (Bayhan, P., Artan, İ. Ed.). Ankara: Hedef C.S. Basın Yayın. 120-136.
- Beyazıt, U. & Bütün-Ayhan, A.(2017).*Hasta çocukların ruhsal özellikleri ve hasta çocuğa yaklaşım*. Hasta çocukların gelişimi ve eğitimi.(Bütün-Ayhan, A. Ed.).Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları:3202.58-78

- Bunnell, B.E., Davidson, T.M., Hamblen, J.L., Cook, D.L., Grubaugh, A.L., Lozano, B.E., Tuerk, P.W. & Ruggiero, K.J. (2017). Protocol for the evaluation of a digital storytelling approach to address stigma and improve readiness to seek services among veterans. *Pilot and Feasibility Studies*. 3(7), 1-11.
- Burns, G.W. (2004). *101 healing stories for kids and teens: using metaphors in therapy*. Wiley-Blackwell.
- Çetin-Sultanoğlu, S., Kuru, A. & Yurteri-Tiryaki (2021). *Gelişmiş ülkelerde hastanede çocuk ve ailesine yönelik uygulanan psikososyal yaklaşım ve uygulamalar*. Hastanede çocuk ve ailesine yönelik psikososyal destek çalışmaları. (Bütün-Ayhan, A., Beyazıt, V. Ed.). Ankara: Pelikan Yayınevi. 273-292.
- Çevik Azazi, N. (2016). *Sunuş*. Hikâye anlatma sanatı. (Ramsden, A., Hollingsworth, S. Ed.) İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- De Vecchi, N., Kenny, A., Dickson-Swift, V. & Kidd, S. (2016). How digital storytelling is used in mental health: A scoping review. *International journal of Mental Health Nursing*. 25, 183-193.
- Dolchok, L. (2003). Circle of healing: Traditional storytelling. *Artic Anthropology*. 40(2), 19-22.
- Drew, S.E., Duncan, R.E. & Sawyer, S.M. (2010). Visual storytelling: a beneficial but challenging method for health research with young people. *Qualitative Health Research*. 20(12), 1677-1688.
- Emre, O., & Ulutaş, A. (2019). *Çocuk ve hastane*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Eyre, E.L.J., Clark, C.C.T., Tallis, J., Hodson, D., Lowton-Smith, S., Nelson, C., Noon, M. & Duncan, M.J. (2020). The effects of combined movement and storytelling intervention on motor skills in South Asian and white children aged 5-6 years living in the United Kingdom. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 17(3391), 1-17.

- Figa, E. (2004). The virtualization of stories and storytelling. *Storytelling Magazines*. 16(2), 34-36.
- Foster-Akard, T., Dietrich, M.S., Friedman, D.L., Hinds, P.S., Given, B., Wray, S. & Gilmer, M.J. (2015). Digital storytelling: an innovative legacy-making intervention for children with cancer. *Podiatry Blood Cancer*, 62, 658-665.
- Gucciardi, E., Reynolds, E., Karam, G., Beenlands, H., Sidani, S. & Espin, S. (2021). Group-based storytelling in disease self-management among people with diabetes. *Chronic Illness*. 17(3), 306-320.
- Gurrieri, L., & Drenten, J. (2019). Visual storytelling and vulnerable health care consumers: normalising practices and social support through Instagram. *Journal of Services Marketing*. 33(6), 702-720.
- Güney, R., & Sezgin, E. (2022). *Çocuk Dostu Hastane*. (Önsöz, s.111). Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Gürsoy, F.,& Mercanoğlu, S.H. (2017). *Akut ve kronik hastalığı olan çocuklar*. (Bütün-Ayhan, A. Ed.). Hasta çocukların gelişimi ve eğitimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını. 2-24.
- Hartling, L., Scott, S., Pandya, R., Johnson, D., Bishop, T. & Klassen, T.P. (2010). Storytelling as a communication tool afor health consumer: development of an intervention for parents of children with croup. Stories to communicate health information. *Biomed Central Paediatrics*, 11(64), 1-11.
- Hartling, L., Scott, S.D., Johnson, D.W., Bishop, T. & Klassen, T.P. (2013). A randomized controlled trial of storytelling as a communication tool. *Plos One*. 8(10). e77800.
- Imran, A., Holden, B., Weldon, S.M., Boak, D., Klaber, B., Kneebone, R., Watson, M. & Bello, F. (2018). How to help your unwell child'-a sequential simulation project.
- İncetelli, A. (2005). Dijital hikâye anlatımının bileşenleri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 4(3), 132-142.

- Kiser, L.J., Baumgardner, B. & Dorado, J. (2010). Who are we, but for the stories we tell: family stories and healing. *Psychology Trauma*. 2(3), 243-249.
- Kurap-Öcebe, & D., Güney, R. (2022). *Hastane ortamında ekranlı teknolojilerin kullanımı*. Çocuk dostu hastane. (Güney, R., Sezgin, E. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık, 495-504.
- Lang, M., Laing, C., Moules, N. & Estefan, A. (2019). Words, camera, music, action: a methodology of digital storytelling in a health care setting. *International Journal of Qualitative Methods*, 18, 1-10.
- Lepp, M., Ringsberg, K.C., Holm, A.K. & Sellersjo, G. (2003). Dementia-involving patients and their caregivers in a drama programme: the caregivers' experiences. *Journal of Clinical Nursing*. 12, 873-881.
- Mares, T., Wolcott-MacCausland, N., Doucet, J., Kolovos, A. & Bennett, M. (2020). Using chiles and comics to address the physical and emotional wellbeing of farmworkers in Vermont's borderlands. *Agriculture and Human Values*. 37, 197-208.
- Masal Anlatıcılığı Eğitimi Notları. uzaktanegitim.com (Güldane Berk), s.20.
- MEB (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeli_07072018.pdf
- Mitchell, C. (2014). Qualms of a believer in narrative ethics. *The Hastings Center Reports*. 44(1), 12-15.
- Moola, F.J., & Faulkner, G.E.J. (2014). A tale of two cases “the health, illness, and physical activity stories of two children living with cystic fibrosis. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*. 19(1), 24-42,
- Patton, M.Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Bütün, M., Demir, S.B. Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

- Penne, A., Brug, A.T., Munde, V., Putten, A.V.D., Vlaskamp, C. & Maes, B. (2012). Staff interactive style during with profound intellectual and multiple disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*. 56(2), 167-178.
- Pipponen, O., & Karlsson, L. (2019). Children encountering each other through storytelling: Promoting intercultural learning in schools. *The Journal of Educational Research*. 112(5), 590-603.
- Plage, S., & Olson, R.E. (2021). Surprise reveals the affective-moral economies in cancer illness narratives. *Qualitative Health Research*. 31(14), 2730-2742.
- Redshaw, S., Wilson, V., Scarfe, G. & Dengler, L. (2011). Narratives of the heart: telling the story of children with a cardiac condition through a bead program. *Journal of Clinical Nursing*, 20, 2802-2811.
- Rimondini, M. (2018). The taboo of parents' illness: Storytelling as an instrument to facilitate the dialogue among parents, teachers and children. *Journal of Psychosomatic Research*. 6(1), 109-129.
- Rizou, I., De Gucht, V., Papavasiliou, A. & Maes, S. (2017). Evaluation of a self-regulation based psycho-educational pilot intervention targeting children an adolescents with epilepsy in Greece. *Seizure*. 50, 137-143.
- Roger, K., Daou, A.Z., Roger, L., Daou, A.Z. & Cousineau-Pérusse, M. (2021). Storytelling as a tool: A family-based intervention for newly resettled Syrian refugee children. *International Journal of Social Welfare*. 31(1), 56-65.
- Suter, N., Ardizzone, G., Giarelli, G., Cadorin, L., Merighi, A. & Truccolo, I. (2021). The power of informal cancer caregivers' writing: results from a thematic and narrative analysis. *Supporting Care in Cancer*. 29, 4381-4388.
- Thomas, R., Novy, C., Gifford, W., Grandpierre, V., Poudrier, J. & Thomas, O. (2019). Exploring the intersections of storytelling and

- visual arts: Indigenous people's experiences of cancer. *Storytelling for Health*. 15(1), 71-91,
- Vigliotti, A.A., Chinchilli, V.M. & George, D.R. (2019). Evaluating the benefits of timeslips creative storytelling program for persons with varying degrees of dementia severity. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*. 34(3), 163-170.
- Wyatt, T.H., & Hauenstein, E.J. (2008). Pilot testing okay with asthma: An online asthma intervention for school-age children. *The Journal of Nursing*. 24(3), 145-149.
- Yalçınkaya, C., & Adıgüzel, Ö. (2019). Okulöncesi dönemde anlatı tiyatrosu ile alıcı dil gelişimi. *İlköğretim Online Dergisi*. 563-583.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2004). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, D., & Güney, R. (2022). *Hastane ortamının çocuk ve aile üzerindeki etkisi*. Çocuk dostu hastane. (Güney, R., Sezgin, E. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık. 175-187.
- Yılmaz, Y., Yıldız, S. & Şahinöz, A.(2017).Hasta çocuğa yönelik eğitim düzenlemeleri. Hasta çocukların gelişimi ve eğitimi. (Bütün-Ayhan, A. Ed.).Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları:3202.162-183.
- Yılmaz Sütçü, Ö. (2013). Ortak bir dünya deneyimi: Hikâye anlatıcısı. *Ethos Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*. 6(2), 76-92.
- Zengin, M. & Ataş Akdemir, Ö. (2020). Teachers' Views on Parent Involvement for Refugee Children's Education. *Journal of Computer and Education Research* , 8 (15) , 75-85 . DOI: 10.18009/jcer.649547.